

RP 58/2003 rd

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av 32 § lagen om grundläggande utbildning och av 17 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om grundläggande utbildning och lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet skall ändras.

De elever i förskoleundervisning för vilka vägen hemifrån direkt till förskoleundervisningen eller från dagvården till förskoleundervisningen överstiger fem kilometer eller för vilka vägen med beaktande av deras ålder eller andra omständigheter är alltför svår, ansträngande eller farlig, ges rätt till fri trans-

port eller ett tillräckligt understöd för transport eller ledsagande.

I fråga om eleverna i förskoleundervisning justeras de priser per enhet på basis av vilka statsandelen för undervisningen bestäms.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2004 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 augusti 2004

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
ALLMÄN MOTIVERING.....	3
1. Nuläge	3
1.1. Förskoleundervisningsreformen.....	3
1.2. Skolskjutsförmån.....	4
1.3. Priserna per enhet för förskoleundervisning	5
1.4. Bedömning av nuläget	5
2. Föreslagna ändringar	6
2.1. Transportförmån i förskoleundervisningen	6
2.2. Höjning av priserna per enhet för elever i förskoleundervisning	7
3. Propositionens verkningar	7
3.1. Ekonomiska verkningar	7
3.2. Övriga verkningar	9
4. Beredningen av propositionen	9
DETALJMOTIVERING.....	10
1. Lagförslag	10
1.1. Lag om ändring av 32 § lagen om grundläggande utbildning	10
1.2. Lag om ändring av 17 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.....	10
2. Ikraftträdande.....	10
LAGFÖRSLAGEN.....	12
om ändring av 32 § lagen om grundläggande utbildning	12
om ändring av 17 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.....	13
BILAGA.....	14
PARALLELLTEXTER.....	14
om ändring av 32 § lagen om grundläggande utbildning	14
om ändring av 17 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.....	15

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge**1.1. Förskoleundervisningsreformen**

Förskoleundervisningsreformen, som handlar om hur undervisningen och fostran skall ordnas för barn under skolåldern, trädde i kraft den 1 augusti 2000. Från denna tidpunkt har kommunerna fått ordna förskoleundervisning i grundskolan utan att ansöka om tillstånd hos undervisningsministeriet. Från augusti 2001 har kommunerna varit skyldiga att ordna förskoleundervisning för alla barn i förskoleåldern som är bosatta i kommunen. Målet är att en så stor del som möjligt att åldersklassen sexåringar skall börja omfattas av systematisk förskoleundervisning. Genom reformen förenhetligades förskoleundervisningens innehåll och elever i landets olika delar fick tillgång till förskoleundervisning.

Syftet med förskoleundervisningen är att förbättra barnens förutsättningar för inläring och främja en smidig övergång från småbarnsfostran till nybörjarundervisningen. I undervisningen iaktas lokala läroplaner, som utarbetas på basis av de riksomfattande grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Förskoleundervisningen omfattar minst 700 timmar per år. Ett barn har rätt att få förskoleundervisning i regel året innan läroplikten uppkommer. Det är frivilligt att delta i förskoleundervisningen.

Gravt handikappade eller sjuka barn som omfattas av förlängd läroplikt har rätt till förskoleundervisning under två år. Ett barn som omfattas av förlängd läroplikt börjar i regel förskoleundervisningen det år då han eller hon fyller fem år. Det första förskoleundervisningsåret är frivilligt. Det andra året ingår däremot i läroplikten.

En privat sammanslutning eller stiftelse kan ge förskoleundervisning med tillstånd av undervisningsministeriet. Förskoleundervisning kan ordnas också i statliga läroanstalter.

Bestämmelser om verksamheten när det gäller förskoleundervisningen ingår i lagen (628/1998) och förordningen (852/1998) om grundläggande utbildning. Bestämmelser om finansieringen av förskoleundervisningen in-

går i lagen (635/1998) och förordningen (806/1998) om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Bestämmelser om lärarnas behörighetsvillkor ingår i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet (986/1998). Dessa författningar tillämpas på samma sätt oberoende av var förskoleundervisningen ordnas. I fråga om förskoleundervisning som ordnas på en dagvårdsplats tillämpas som komplement de bestämmelser om antalet barn och personalens omfattning samt om behörighet för annan personal än lärare som finns i lagen om barndagvård (36/1973) och i förordningar som utfärdats med stöd av den. Nämnda lagar och vissa lagar med anknytning till dem ändrades i samband med förskoleundervisningsreformen genom de lagar som trädde i kraft den 1 augusti 2000 (1288—1292/1999).

Enligt 4 § 1 mom. lagen om grundläggande utbildning kan kommunen ordna förskoleundervisningen själv eller i samråd med andra kommuner eller genom att skaffa tjänsterna av en privat sammanslutning eller stiftelse eller statlig läroanstalt som fått tillstånd att ordna utbildning. Kommunen och en privat utbildningsanordnare kan skaffa tjänster som gäller förskoleundervisning också av någon annan offentlig eller privat serviceproducent. Utbildningsanordnaren svarar för att de tjänster som den skaffar ordnas enligt lagstiftningen.

Enligt 6 § 1 mom. lagen om grundläggande utbildning skall undervisningen i kommunen ordnas så att elevernas resor med hänsyn till bebyggelsen, skolornas och andra undervisningsplatsers placering samt kommunikationerna är så trygga och korta för eleverna som möjligt. När förskoleundervisning ordnas skall dessutom beaktas att de barn som deltar i undervisningen har möjlighet att utnyttja dagvårdsservice. Lagens 6 § 1 mom. förutsätter att förskoleundervisningen och dagvården samordnas tidsmässigt och att de platser där servicen tillhandahålls ligger nära varandra. Gällande bestämmelse medför ingen skyldighet för utbildningsanordnaren att ordna transport.

Enligt 6 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning anvisar kommunen en närskola enligt 1 mom. eller en annan lämplig plats, vid vilka utbildningen enligt lagens 4 § 1 och 2 mom. sker på elevens eget språk, om kommunen är skyldig att ordna undervisning på nämnda språk. Dessa språk är finska och svenska samt samiska när det gäller undervisningen för elever som bor på samernas hembygdsområde och teckenspråk när det gäller undervisningen för svårt hörselskadade. En elev i förskoleundervisning kan som plats för undervisningen anvisas också en sådan dagvårdsplats som uppfyller motsvarande krav eller någon annan plats som lämpar sig för förskoleundervisning. Enligt 23 a § 2 mom. förordningen om grundläggande utbildning kan en elev också ansöka om inträde till en annan förskoleundervisningsplats än den kommunen anvisar enligt 6 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning. När de elever som avses i paragrafen antas skall enhetliga antagningsgrunder tillämpas. Kommunen kan dock besluta att till förskoleundervisning som kommunen ordnar eller skaffar i första hand anta barn som är bosatta i kommunen.

I fråga om förskoleundervisningen tillämpas inte bestämmelserna om läsåret, terminen eller antalet arbetsdagar i 23 § lagen om grundläggande utbildning. Anordnaren av förskoleutbildning beslutar hur förskoleundervisningen, som skall omfatta minst 700 timmar, ordnas. Enligt 4 § 1 mom. förordningen om grundläggande utbildning får elevens arbetsdag i förskoleundervisningen omfatta högst fem lektioner. Bestämmelser om arbetstiderna i förskoleundervisningen bör tas in i den årsplan som baserar sig på läroplanen.

Undervisningen för en elev i förskoleundervisning är avgiftsfri. Elever i förskoleundervisning har också rätt till samma studiesociala förmåner som elever i grundläggande utbildning. Med avvikelse från ovan relaterade huvudregel gäller rätten till skolskjutsförmån och avgiftsfri inkvartering dock endast de elever i förskoleundervisning som omfattas av förlängd läroplikt. Före den 1 augusti 2000, då förskoleundervisning kunde ordnas i grundskolan endast med tillstånd av undervisningsministeriet, hade elever i för-

skoleundervisning rätt till skolskjutsförmån på samma villkor som elever i läropliktsåldern.

1.2. Skolskjutsförmån

Bestämmelser om skolresor finns i 32 § lagen om grundläggande utbildning. Om en elev i grundläggande utbildning, påbyggnadsundervisning eller sådan förskoleundervisning som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. har längre än fem kilometer till skolan eller om vägen med beaktande av elevens ålder eller andra omständigheter är alltför svår, ansträngande eller farlig, har eleven enligt 32 § 1 mom. rätt till fri skolskjuts eller till ett tillräckligt understöd för transport eller ledsagande till skolan. Enligt 2 mom. i samma paragraf får elevens dagliga skolresa med väntetider inberäknade ta högst två och en halv timme i anspråk. Om eleven när läsåret börjar har fyllt 13 år eller om eleven får sådan specialundervisning som avses i 17 § 2 mom. får skolresan ta högst tre timmar i anspråk. Om en elev antas till någon annan skola än den som avses i 6 § 2 mom., kan, enligt 3 mom. i samma paragraf, såsom villkor för antagningen ställas att vårdnadshavaren svarar för de kostnader som transporten eller ledsagningen medför. Enligt paragrafens 4 mom. skall elever som väntar på transport ha möjlighet till handledd sysselsättning.

Enligt 1 § 5 mom. lagen om barndagvård kan behövlig transport anordnas för dagvårdsbarn. Kommunen fattar beslut om transport och vilka avgifter som tas ut för den.

I motiveringen till regeringens proposition om förskoleundervisningsreformen (RP 91/1999 rd) konstateras att vissa kommuner, speciellt i glesbygden, skulle bli tvungna att ordna avgiftsfri eller subventionerad transportservice för sexåringar som får förskoleundervisning, även om rätt till avgiftsfri transport inte ingick i den föreslagna reformen. Detta ansågs innebära en ökning av kommunernas utgifter - beroende på vad kommunerna beslutar - med uppskattningsvis 20-30 miljoner mark per år. Inom dagvården har transporter ordnats endast i undantagsfall.

Riksdagens kulturutskott påpekade i sitt

betänkande i anslutning till regeringens proposition om förskoleundervisningsreformen (KuUB 7 1999 rd) att läget i fråga om skoltransporter varierar stort i olika delar av vårt land. I synnerhet för barn i glesbygdsområden torde avsaknaden av skolreseförmån medföra problem, och transportsvårigheter kan till och med vara den avgörande orsaken till att föräldrarna lämnar sina barn utanför förskoleundervisningen. För att främja den regionala jämlikheten inom utbildningen ansåg utskottet att skolreseförmånen skulle utsträckas till den reviderade förskoleundervisningen den 1 augusti 2001 då reformen träder i kraft i hela sin omfattning.

Kulturutskottet framhöll vidare i sitt betänkande att barnen måste förflytta sig mellan förskoleundervisningen och den kommunala dagvården, vilket kan medföra problem. Transportproblem torde uppstå i synnerhet för de barn som är i familjedagvård. Enligt utskottet måste frågan avgöras när beslut om skolskjutsförmånen fattas. Utskottet påpekade även att säkerhetsaspekter måste vägas in när avgörandena om skolresor träffas. I samband med att lagarna om förskoleundervisningen antogs godkände riksdagen ett uttalande på basis av kulturutskottets betänkande. Enligt uttalandet förutsätter riksdagen att regeringen vidtar åtgärder för att ändra bestämmelserna så att elever som deltar i förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning omfattas av skolskjutsförmånen från och med den 1 augusti 2001.

1.3. Priserna per enhet för förskoleundervisning

Enligt 5 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet bestäms finansieringen för driftskostnader som gäller undervisnings- och kulturverksamhet enligt kalkylerade grunder. Inom den grundläggande utbildningen bestäms finansieringen på basis av antalet elever samt de per elev bestämda priserna per enhet. Bestämmelser om priserna per enhet för grundläggande utbildning finns i lagens 17 §. Enligt 8 mom. i paragrafen är priset per enhet i förskoleundervisning 85 procent av det pris per enhet som bestämts per elev för utbildningsanordnaren i fråga.

För elever som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning är priset per enhet i förskoleundervisning detsamma som det pris per enhet som bestämts per elev för utbildningsanordnaren i fråga.

Vid beräkningen av priserna per enhet beaktas enligt paragrafens 1 mom. 85 procent av antalet elever som får förskoleundervisning. Antalet elever som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning beaktas dock i sin helhet.

1.4. Bedömning av nuläget

Enligt en rapport av utbildningsstyrelsen deltog sammanlagt 58 142 elever i ettårig förskoleundervisning hösten 2002 (statistikföringsdag 20.9.2002). Förskoleundervisningen skedde så gott som helt i kommunernas regi. Sammanlagt 615 elever deltog i förskoleundervisning som hade ordnats av privata utbildningsanordnare eller av staten.

Länsstyrelserna utredde som ett led i utvärderingen av basservicen på vilket sätt förskoleundervisning hade genomförts 2001 och 2002 enligt den nya lagstiftningen. I fråga om den kommunala förskoleundervisningen för sexåringar var deltagandet synnerligen heltäckande. I hela landet deltog 94 procent av den finskspråkiga åldersklassen sexåringar i förskoleundervisning år 2002. I Södra Finlands län var procenten 92 och i Lapplands län 98. Av de svenskspråkiga sexåringarna var det endast ett ytterst litet antal som inte deltog i förskoleundervisningen. Det är svårt att ange en exakt procentandel, eftersom även finskspråkiga elever deltog i den svenskspråkiga förskoleundervisningen.

Enligt de uppgifter som framkommit vid utvärderingen av basservicen 2002 ordnades transport för ca 6 000 elever till kommunal finskspråkig förskoleundervisning det året. Relativt sett transporterades minst elever till förskoleundervisning i Södra Finlands län (ca 4 procent) och mest i Östra Finlands län (ca 23 procent). Transporterna till undervisningsplatsen sköttes vanligen kostnadsfritt i samband med skolskjutsarna. Transporter som eleven fick betala avgift för förekom relativt sett mest i Västra Finlands län (ca 25

av dem som fick transport) och i Södra Finlands län (ca 23 procent av dem som fick transport) och minst i Lapplands län (ca 5 procent av dem som fick transport). Vägen från hemmet eller dagvårdsp platsen till den plats där förskoleundervisningen ordnas överskred fem kilometer för litet mer än 50 procent av de elever som fick transport.

Ca 240 elever (sju procent av de deltagande) fick transport till svenskspråkig förskoleundervisning hösten 2002. Ca hälften av dessa elever hade mer än fem kilometer till platsen där förskoleundervisningen ordnades. Nästan alla svenskspråkiga långväga elever bodde i Västra Finlands län. För de svenskspråkiga eleverna var 67 procent av transporterna avgiftsbelagda.

Länsstyrelserna bad också kommunerna bedöma orsakerna till varför barn inte deltar i förskoleundervisningen. Den viktigaste orsaken uppgavs vara att vårdnadshavarna inte ansåg förskoleundervisningen nödvändig för barnet. I Södra Finlands län var den främsta orsaken att barnet deltog i församlingens klubb eller i någon annan klubb. I de övriga länen var detta vanligen den näst viktigaste orsaken. Den tredje viktigaste orsaken var i allmänhet långa avstånd till den plats där förskoleundervisningen gavs och den fjärde viktigaste orsaken var transportarrangemangen.

Enligt länsstyrelsernas bedömning kan förskoleundervisningen anses vara heltäckande. Uppenbarligen är dock alla vårdnadshavare inte tillräckligt medvetna om hur viktig förskoleundervisningen är för att utveckla barnets förutsättningar för inläring eller hur nödvändig förskoleundervisningen är för att ge barnet de färdigheter som behövs när det börjar skolan. Det faktum att rätt till transport saknas har kunnat vara ett hinder för deltagande i förskoleundervisningen om vägen har varit lång eller farlig på grund av trafiken och kommunen inte har ordnat transport.

2. Föreslagna ändringar

2.1. Transportförmån i förskoleundervisningen

Kommunernas möjligheter att på egen bekostnad ordna transport för långväga förskoleelever till den plats där förskoleundervis-

ningen ordnas varierar. Det faktum att transportförmån saknas kan inverka på vårdnadshavarnas beslut på så sätt att barnet inte deltar i förskoleundervisningen om resan är lång eller annars besvärlig. Avsaknaden av lagstadgad transportförmån kan förorsaka regional ojämlikhet när det gäller tillgången till utbildning. Propositionen syftar till att öka jämlikheten mellan kommunerna vid tillhandahållandet av basservice.

Ett barn har inte rätt till avgiftsfri transport från hemmet till sådan dagvård som avses i lagen om barndagvård och avsikten är inte heller att en sådan rätt skall ges genom bestämmelserna om förskoleundervisning. Med beaktande av detta föreskrivs om transportförmån som beviljas för resan hemifrån direkt till förskoleundervisningen eller från dagvården till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen hem eller till dagvården.

I propositionen föreslås bestämmelser om att elever i förskoleundervisning skall ha rätt till fri transport eller till ett tillräckligt understöd för transport eller ledsagande, på samma villkor som elever som får grundläggande utbildning.

Det föreslås att en bestämmelse om transport mellan hemmet och förskoleundervisningen och mellan dagvården och förskoleundervisningen tas in i 32 § 1 mom. lagen om grundläggande utbildning. Enligt momentet skall en elev i förskoleundervisning ha samma rätt till transportförmån som en elev i grundläggande utbildning och påbyggnadsundervisning, om vägen är längre än fem kilometer eller om den med beaktande av elevens ålder eller andra omständigheter är alltför svår, ansträngande eller farlig för honom eller henne. Eftersom förskoleundervisning kan ordnas också på andra ställen än i skolan, används inte ordet "skolresa". I stället föreskrivs om rätten till fri transport hemifrån direkt till förskoleundervisningen eller från dagvården till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen hem eller till dagvården samt alternativt om understöd för transport eller ledsagande.

Rätten till fri transport eller understöd skall inte gälla resor mellan hemmet och dagvården. I propositionen ändras inte innehållet i den skolskjutsförmån som beviljas elever i

grundläggande utbildning och påbyggnadsundervisning.

Rätten till transportförmån skall vara densamma för alla elever i förskoleundervisning oberoende av var undervisningen ordnas. För erhållande av förmånen har det heller ingen betydelse om utbildningsanordnaren har ordnat undervisningen själv eller skaffat den. Om barnets vårdnadshavare väljer en annan plats för förskoleundervisning än den som kommunen med stöd av 6 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning anvisar, kan dock med stöd av lagens 32 § 3 mom. såsom villkor för antagningen ställas att vårdnadshavaren svarar för de kostnader som transporten eller ledsagningen medför, på samma sätt som i den grundläggande utbildningen och påbyggnadsundervisningen. Beslut om detta skall fattas i samband med beslutet om antagningen av eleven och vårdnadshavarna till barn som närmar sig förskoleåldern skall på förhand informeras om saken.

På samma sätt som i fråga om elever i grundläggande utbildning kan transportförmånen alternativt ges t.ex. så, att utbildningsanordnaren ordnar transport med buss eller taxi, ger eleven biljetter gratis eller beviljar elevens vårdnadshavare ett understöd för transport eller ledsagande. I resan kan också ingå en färdsträcka av rimlig längd där transport inte är ordnad. Resorna skall ordnas inom ramen för den dagliga tid som anges i 32 § 2 mom.

Det skall inte föreskrivas om rätt till inkvarteringsförmån för elever i förskoleundervisning. För sådana elever i förskoleundervisning som omfattas av förlängd läroplikt skall rätten till inkvartering dock kvarstå. Dessa elever kan t.ex. bo i elevhem i samband med en statlig specialläroanstalt.

2.2. Höjning av priserna per enhet för elever i förskoleundervisning

Transportförmånen för elever som får förskoleundervisning skall beaktas i statsandelen så att priserna per enhet för grundläggande utbildning höjs i fråga om de elever som får förskoleundervisning. I lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet ändras 17 § så att priset per enhet för en elev i förskoleundervisning höjs från 85 till

91 procent av det pris per enhet som bestämts per elev för utbildningsanordnaren i fråga. Vid beräkningen av priserna per enhet per elev beaktas 91 procent av antalet elever som får förskoleundervisning. Ändringarna skall inte gälla priserna per enhet i förskoleundervisning för elever som omfattas av sådan förlängd läroplikt som avses i 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning.

År 2004 skall priset per enhet för elever i förskoleundervisning vara 88 procent av det pris per enhet som bestämts per elev för utbildningsanordnaren i fråga. Vid beräkningen av priserna per enhet år 2004, 2005 och 2006 beaktas fortfarande 85 procent av antalet elever som får förskoleundervisning, eftersom de kostnader som förorsakas av transportförmånen inom förskoleundervisningen inte ingår i de kostnader som ligger till grund för bestämmande av priserna per enhet för dessa år. Ett undantag utgör även här den förskoleundervisning som ges elever med förlängd läroplikt, vilken ändringen inte gäller.

3. Propositionens verkningar

3.1. Ekonomiska verkningar

Av de uppgifter länsstyrelserna samlat in framgår att en stor del av kommunerna redan för närvarande ger transportförmån till elever i förskoleundervisning om vägen till den plats där förskoleundervisningen ordnas är svår, ansträngande eller farlig för eleven. För de kommunerna medför ändringarna i propositionen inga merkostnader. De elever vars vårdnadshavare för närvarande betalar för transport till förskoleundervisningen då vägen dit överstiger fem kilometer, skall enligt förslaget få fri transport eller ett tillräckligt understöd. Detsamma gäller de elever för vilka vägen till förskoleundervisningen inte överskrider fem kilometer, men är farlig, ansträngande eller farlig. En större statsandel än för närvarande skall betalas till kommunerna för elever i förskoleundervisning. Höjningen av priserna per enhet för elever som får förskoleundervisning skall också gälla registrerade sammanslutningar och stiftelser som ordnar förskoleundervisning på basis av ett tillstånd som beviljats med stöd av 7 § lagen om grundläggande utbildning. I dessa

utbildningsanordnares skolor finns det så få elever i förskoleundervisning att transportförmånen inte medför några betydande tillägg i statsandelarna. Antalet elever i förskoleundervisning i statliga läroanstalter är också så lågt att transportförmånen inte medför någon betydande utgiftsökning.

Merkostnader uppkommer för staten och de kommuner som för närvarande inte ger transportförmån till elever i ettårig förskoleundervisning.

Ordnandet av transporter beaktas inte särskilt när priserna per enhet beräknas. Enligt 17 § 2 mom. lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet graderas priserna per enhet bl.a. på basis av strukturen på kommunens skolnät och kommunens befolkningstäthet. Priserna per enhet höjs i skärgårdskommuner. Av dessa orsaker blir priserna per enhet högre i glest befolkade områden, där det relativt sett finns mest elever som får transportförmån.

Priserna per enhet för 2004 beräknas på basis av de riksomfattande totalkostnaderna för 2001 och priserna per enhet för 2005 och 2006 beräknas på basis av de riksomfattande totalkostnaderna för 2003. Kostnader för transport av elever som får förskoleundervisning har inte ingått i dessa kostnader. Enligt 16 § 1 mom. lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet och 3 § 1 mom. lagen om statsandelar till kommunerna (1147/1996) fastställs de genomsnittliga beloppen av statsandelarna eller de genomsnittliga belopp eller kalkylerade kostnader som ligger till grund för bestämmandet av dem årligen för det följande finansåret. Härvid beaktas bl.a. de beräknade ändringarna av omfattningen och arten av statsandelsåliggandena så som bestäms i 4 § 1 mom. i sistnämnda lag. Enligt nämnda moment beaktas en förändring i omfattningen eller arten av statsandelsåliggandena, om den följer av en lag eller förordning som gäller statsandelsåliggandet i fråga, av sådana föreskrifter från en statlig myndighet som grundar sig på lag eller förordning eller av ett resursbeslut för social- och hälsovården eller statsbudgeten.

Undervisningsministeriet har utrett hur många som deltog i förskoleundervisning år 2002 och hur långa resorna var från hemmet till förskoleundervisningen och från dagvår-

den till förskoleundervisningen. Uppgifterna gavs av anordnarna av förskoleundervisning. Förfrågan besvarades av 70,6 procent av anordnarna. Svaren täcker 54,1 procent av de barn som är i förskoleåldern.

Enligt materialet utgjorde de barn i förskoleundervisning som hade mer än fem kilometer till förskoleundervisningen ca 9,6 procent av de deltagande. Om man antar att 6-8 procent av barnen inte deltar i förskoleundervisning, är det kalkylerade antalet deltagande barn ca 56 033—57 252 barn, beräknat enligt åldersklassen sexåringar år 2002. Om 9,6 procent av dem har mer än fem kilometer till förskoleundervisning och de på denna grund har rätt till avgiftsfri transport, skulle utbildningsanordnarna vara skyldiga att gratis transportera sammanlagt 5 379—5 496 barn till förskoleundervisning.

Enligt propositionen skall en elev ha rätt till avgiftsfri transport också när vägen från hemmet till förskoleundervisningen eller från dagvården till förskoleundervisningen med beaktande av elevens ålder och andra omständigheter är alltför svår, ansträngande eller farlig. Utbildningsanordnaren skall bedöma om vägen är svår, ansträngande eller farlig och besluta om transportförmån. Med beaktande av åldern och utvecklingsnivån hos de barn som får förskoleundervisning är det att anta att transportförmån beviljas en betydligt större andel elever i förskoleundervisning än i grundläggande utbildning. Detta tyder också länsstyrelsens utredning på. Enligt den var vägen längre än fem kilometer endast för något över 50 procent av de elever som fick transport till förskoleundervisning år 2002.

En höjning av statsandelen 2004 på förslaget sätt medför extra kostnader för staten om ca fem miljoner euro. Från 2005 medför transportförmånen för elever i förskoleundervisning en ökning av de årliga statsandelarna med ca tio miljoner euro. För kommunerna medför transportförmånen för elever i förskoleundervisning kostnader om ca 7,5 miljoner euro per år.

För vårdnadshavarna till de elever som får förskoleundervisning medför transportförmånen inbesparingar som motsvarar de uppskattade kostnaderna jämfört med en situation då kommunerna inte ger eleverna i för-

skoleundervisning transportförmån. Ur familjernas synvinkel beror den faktiska effekten på om kommunen har ordnat transport och om avgift har tagits ut för den.

3.2. Övriga verkningar

Reformen förutsätter att kommunerna och eventuellt även andra anordnare av förskoleundervisning planerar transportförmånen och informerar om den. Eventuellt förutsätts avtal med trafikföretag och andra som ordnar transporter.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid undervisningsministeriet. I samband med beredningen har förhandlingar förts med Utbildningsstyrelsen, Finlands Kommunförbund och Undervisningssektorns Fackorganisation rf. Propositionen har behandlats i kulturpolitiska ministerarbetsgruppen och i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Lag om ändring av 32 § lagen om grundläggande utbildning

32 §. *Skolresor*. I paragrafens 1 mom. bestäms om transportförmån för elever i grundläggande utbildning och påbyggnadsundervisning på samma sätt som i gällande bestämmelse. Till momentet fogas en bestämmelse om transportförmån för elever i förskoleundervisning. Enligt bestämmelsen skall en elev i förskoleundervisning ha rätt till fri transport hemifrån direkt till förskoleundervisningen eller från sådan dagvård som avses i lagen om barndagvård till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen hem eller till dagvården enligt samma villkor som en elev i grundläggande utbildning har rätt till transportförmån. En elev i förskoleundervisning skall också alternativt ha rätt till ett tillräckligt understöd för transport eller ledsagande på samma sätt som en elev i grundläggande utbildning eller påbyggnadsundervisning.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs om undantag från transportförmån när en elev antas till någon annan skola eller plats för undervisning än den som avses i 6 § 2 mom. I nämnda moment föreskrivs om kommunens skyldighet att anvisa en närskola eller en annan lämplig plats där undervisning ges. Enligt lagens 28 § kan en läropliktig också ansöka om inträde till en annan skola än en sådan som avses i 6 § 2 mom. Med beaktande av att det är elevens vårdnadshavare som beslutar om barnet deltar i förskoleundervisning, utom då det är fråga om elever som omfattas av förlängd läroplikt, är det utan någon särskild bestämmelse möjligt för en elev att söka till en annan förskoleundervisningsplats än den plats kommunen anvisar enligt 6 § 2 mom. I dessa fall kan såsom villkor för antagningen ställas att vårdnadshavaren svarar för de kostnader som transporten eller ledsagningen medför. Momentet kompletteras så att det också gäller förskoleundervisningen. Be-

stämelsen motsvarar i övrigt gällande bestämmelse.

1.2. Lag om ändring av 17 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

17 §. *Priserna per enhet för grundläggande utbildning*. Bestämmelserna om priserna per enhet ändras så att priset per enhet för en elev i förskoleundervisning fastställs till 91 procent mot nuvarande 85 procent av det pris per enhet som bestämts per elev för utbildningsanordnaren i fråga. Vid beräkningen av priserna per enhet skall 91 procent mot nuvarande 85 procent av antalet elever i förskoleundervisning beaktas. I fråga om elever som omfattas av förlängd läroplikt skall priset per enhet fortfarande vara detsamma som den pris per enhet som bestämts per elev för utbildningsanordnaren i fråga. Vid beräkningen av priserna per enhet skall dessa elevers antal fortfarande beaktas i sin helhet.

Ikraftträdelsebestämmelser. Eftersom de bestämmelser som gäller transportförmån i förskoleundervisningen träder i kraft vid ingången av höstterminen 2004, föreslås att priset per enhet för en elev i förskoleundervisning fastställs till 88 procent av det pris per enhet som bestämts per elev för utbildningsanordnaren i fråga. Vid beräkningen av priserna per enhet år 2004, 2005 och 2006 beaktas 85 procent av antalet elever i förskoleundervisning, eftersom de kostnader som förorsakas av transportförmånen ännu inte finns med i de kostnader som ligger till grund för bestämmande av priserna per enhet för dessa år. Vid beaktandet av antalet elever och beräkningen av priserna per enhet gäller ikraftträdelsebestämmelsen inte de elever i förskoleundervisning som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning.

2. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 augusti

2004. Åtgärder som verkställigheten av 32 § lagen om grundläggande utbildning förutsätter får vidtas innan lagen träder ikraft. Under punkt 1.2 i detaljmotiveringen redogörs för de övergångsbestämmelser som gäller finansieringen och som beror på att ändringen träder i kraft mitt under kalenderåret och för

omständigheten att kostnaderna för transportförmånen i förskoleundervisningen tas med i de kostnader som läggs till grund för bestämmande av priserna per enhet först 2007.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av 32 § lagen om grundläggande utbildning**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 21 augusti 1998 om grundläggande utbildning (628/1998) 32 § 1 och 3 mom., av dem 1 mom. sådant det lyder i lag 1288/1999, som följer:

32 §

Skolresor

En elev i grundläggande utbildning eller påbyggnadsundervisning som har längre än fem kilometer till skolan har rätt till fri transport. En elev i förskoleundervisning som har längre än fem kilometer från hemmet till förskoleundervisningen eller från sådan dagvård som avses i lagen om barndagvård till förskoleundervisningen har rätt till fri transport hemifrån direkt till förskoleundervisningen eller från dagvården till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen hem eller till dagvården. En elev i grundläggande utbildning, påbyggnadsundervisning eller förskoleundervisning har rätt till fri transport också när den väg som avses ovan med beak-

tande av hans eller hennes ålder eller andra omständigheter är alltför svår, ansträngande eller farlig. Ett alternativ till fri transport är ett tillräckligt understöd för transport eller ledsagande.

Om en elev antas till någon annan skola eller plats för undervisningen än den som avses i 6 § 2 mom., kan såsom villkor för antagningen ställas att vårdnadshavaren svarar för de kostnader som transporten eller ledsagningen medför.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2004.
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag**om ändring av 17 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 21 augusti 1998 om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998) 17 § 1 och 8 mom., sådana de lyder i lag 1289/1999, som följer:

17 §

Priserna per enhet för grundläggande utbildning

Priserna per enhet per elev i grundläggande utbildning skall beräknas vartannat år på basis av de riksomfattande totalkostnader som alla utbildningsanordnare har haft för den grundläggande utbildningen under året före det då priserna per enhet bestäms. När priserna per enhet beräknas beaktas emellertid inte utgifterna för undervisning utomlands eller de elever som får sådan undervisning. Vid beräkningen av priserna per enhet beaktas 91 procent av antalet elever i förskoleundervisning och 60 procent av antalet elever som fyllt 18 år. I fråga om de elever i förskoleundervisning som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning beaktas dock antalet i sin helhet.

Priset per enhet per elev i förskoleundervisning är 91 procent av det pris per enhet

som bestämts per elev för utbildningsanordnaren i fråga. I fråga om de elever i förskoleundervisning som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning är priset per enhet dock detsamma som det pris per enhet som bestämts per elev för utbildningsanordnaren i fråga.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2004. Utan hinder av 17 § 1 och 8 mom. beräknas priserna per enhet per elev i grundläggande utbildning år 2004, 2005 och 2006 så att antalet elever i förskoleundervisning beaktas till 85 procent och så att priset per enhet per elev i förskoleundervisning år 2004 är 88 procent av det pris per enhet som bestäms per elev för utbildningsanordnaren i fråga. Vad som sägs ovan i detta moment gäller inte beaktande av antalet elever som deltar i förskoleundervisning och omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning eller priserna per enhet i förskoleundervisning som meddelas dem.

Helsingfors den 16 september 2003

Republikens President

TARJA HALONEN

Undervisningsminister *Tuula Haatainen*

1.

Lag**om ändring av 32 § lagen om grundläggande utbildning**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 21 augusti 1998 om grundläggande utbildning (628/1998) 32 § 1 och 3 mom., av dem 1 mom. sådant det lyder i lag 1288/1999, som följer:

Gällande lydelse

32 §

Skolresor

Om en elev i grundläggande utbildning, påbyggnadsundervisning *eller sådan förskoleundervisning som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom.* har längre än fem kilometer till skolan eller om vägen med beaktande av elevens ålder eller andra omständigheter är alltför svår, ansträngande eller farlig, har eleven rätt till fri skolskjuts eller till ett tillräckligt understöd för transport eller ledsagande till skolan.

Om en elev *som avses i 1 mom.* antas till någon annan skola än den som avses i 6 § 2 mom., kan såsom villkor för antagningen ställas att vårdnadshavaren svarar för de kostnader som transporten eller ledsagningen medför.

Föreslagen lydelse

32 §

Skolresor

En elev i grundläggande utbildning eller påbyggnadsundervisning som har längre än fem kilometer till skolan har rätt till fri transport. *En elev i förskoleundervisning som har längre än fem kilometer från hemmet till förskoleundervisningen eller från sådan dagvård som avses i lagen om barn-dagvård till förskoleundervisningen har rätt till fri transport hemifrån direkt till förskoleundervisningen eller från dagvården till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen hem eller till dagvården.* En elev i grundläggande utbildning, påbyggnadsundervisning eller *förskoleundervisning* har rätt till fri transport också när den väg som avses ovan med beaktande av hans eller hennes ålder eller andra omständigheter är alltför svår, ansträngande eller farlig. Ett alternativ till fri transport är ett tillräckligt understöd för transport eller ledsagande.

Om en elev antas till någon annan skola *eller plats för undervisningen* än den som avses i 6 § 2 mom., kan såsom villkor för antagningen ställas att vårdnadshavaren svarar för de kostnader som transporten eller ledsagningen medför.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2004.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag**om ändring av 17 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen den 21 augusti 1998 om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998) 17 § 1 och 8 mom., sådana de lyder i lag 1289/1999, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

17 §

Priserna per enhet för grundläggande utbildning

Priserna per enhet för grundläggande utbildning

Priserna per enhet per elev i grundläggande utbildning skall beräknas vartannat år på basis av de riksomfattande totalkostnader som alla utbildningsanordnare har haft för den grundläggande utbildningen under året före det då priserna per enhet bestäms. När priserna per enhet beräknas beaktas emellertid inte utgifterna för undervisning utomlands eller de elever som får sådan undervisning. Vid beräkningen av priserna per enhet *beaktas 85 procent av antalet elever som får förskoleundervisning avsedd för andra elever än sådana som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning* och 60 procent av de elever som fyllt 18 år.

Priserna per enhet per elev i grundläggande utbildning skall beräknas vartannat år på basis av de riksomfattande totalkostnader som alla utbildningsanordnare har haft för den grundläggande utbildningen under året före det då priserna per enhet bestäms. När priserna per enhet beräknas beaktas emellertid inte utgifterna för undervisning utomlands eller de elever som får sådan undervisning. Vid beräkningen av priserna per enhet *beaktas 91 procent av antalet elever i förskoleundervisning* och 60 procent av antalet elever som fyllt 18 år. I fråga om de elever i förskoleundervisning som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning beaktas dock antalet i sin helhet.

Priset per enhet i förskoleundervisning för andra elever än sådana som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen

Priset per enhet per elev i förskoleundervisning är 91 procent av det pris per enhet som bestämts per elev för utbildningsan-

Gällande lydelse

om grundläggande utbildning är 85 procent av det pris per enhet som bestämts per elev för utbildningsanordnaren i fråga.

Föreslagen lydelse

ordnaren i fråga. I fråga om de elever i förskoleundervisning som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning är priset per enhet dock detsamma som det pris per enhet som bestämts per elev för utbildningsanordnaren i fråga.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2004.

Utan hinder av 17 § 1 och 8 mom. beräknas priserna per enhet per elev i grundläggande utbildning år 2004, 2005 och 2006 så att antalet elever i förskoleundervisning beaktas till 85 procent och så att priset per enhet per elev i förskoleundervisning år 2004 är 88 procent av det pris per enhet som bestäms per elev för utbildningsanordnaren i fråga. Vad som sägs ovan i detta moment gäller inte beaktande av antalet elever som deltar i förskoleundervisning och omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning eller priserna per enhet i förskoleundervisning som meddelas dem.
